Φιλιππούπολις

Ἐκτίσθη ἢ μᾶλλον ἀνῳκοδομήθη καὶ ἐξωραΐσθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου Φιλίππου, ἐξ οὗ καὶ ἔσχε τὸ ὄνομα τοῦτο, Εὐμολπιὰς πρότερον καλουμένη[1], κατὰ τὸ 352 π.Χ. πιθανώτατα, ὅτε τὸ πλεῖστον τῆς Θρακικῆς χώρας καταλαβὼν εἶχεν ὑπαγάγει εἰς τὴν ἑαυτοῦ κυριαρχίαν ὁ Φίλιππος. Ὑποτίθεται ὅτι κατέλαβε τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Καλύβης, ἐν τῇ ὁποίᾳ μαρτυρεῖται ὅτι ὁ Φίλιππος ἐγκατέστησε τοὺς πονηροτάτους, ἐξ οὗ καὶ Πονηρόπολις ὠνομάσθη[2], ἐν ἀποσπάσματι δὲ τοῦ Θεοπόμπου[3] φέρεται «Ἔστι δέ τις καὶ περὶ Θράκην Πονηρόπολις, ἣν Φίλιππον φασι συνοικίσαι τοὺς ἐπὶ πονηρίᾳ διαβαλλομένους αὐτόθι συναγαγόντα, συκοφάντας καὶ ψευδομάρτυρας καὶ τοὺς συνηγόρους καὶ τοὺς ἄλλους πονηροὺς ὡς δισχιλίους, ὡς Θεόπομπος ἐν ιγ' τῶν Φιλιππικῶν φησι». Ὑπὸ τοῦ Πλινίου ταυτίζεται ἡ Πονηρόπολις ἡ προτέρα πρὸς τὴν

Σ. Σακελλαριάδου
Πόλεις καὶ Θέσμα-
Θράκης ἢ Ἰωνίας
σελ. 80
1929.

1. Tacit. Annal. II, 28 «urbemque Philippopolin a Macedone Philippositam...» Ἱμερίου λόγοι Α', 13. — Ammiani Marcel. ἔνθ. ἀν. XXVII, IV, 12, «Philippopolis Eumolpias vetus», καὶ XXII, II, 2 καὶ XXVI.
2) Πλουτάρχ. Ἠθικὰ σ. 550, Β. «ὥσπερ ἡ πόλις ἣν εἰς τῶν κακίστων καὶ ἀναγωγοτάτων κτίσας ὁ Φίλιππος Πονηρόπολιν προσηγόρευε».
3. Θεοπόμπου fr. 121. ἐν Μ. Ἀποστολίνου VII, 37.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Φιλιππούπολις

Φιλιππούπολιν[4] ἀβέβαιον ἐν τούτοις ἂν κατέλαβε τὴν θέσιν τῆς Καλύβης, ἐφ' ὅσον μάλιστα ταύτην ὁ Στράβων τίθησιν εἰς τὸ ὑπερκείμενον τοῦ Βυζαντίου ἔθνος τῶν Ἀστῶν[5], παρὰ δὲ τῷ Στεφάνῳ Βυζαντίῳ φέρονται κεχωρισμένως αἱ πόλεις Καλύβη καὶ Πονηρόπολις. Ὁ τελευταῖος οὗτος σημειοῖ «Φιλιππούπολις τῆς Μακεδονίας» ἐκ τοῦ λόγου βεβαίως ὅτι ἀνιδρύθη καὶ διῳκήθη ἐπ' ἀρκετὸν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, ἀλλ' ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἐν Θρᾴκῃ δηλοῦται ἐκ τῆς παρὰ τῷ ἰδίῳ προσθήκης «Φιλίππου τοῦ Ἀμύντα κτίσμα ἐν τῷ Ἕβρῳ». Ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ὁδοιπορικοῦ τοῦ Ἀντωνίου Αὐγούστου, ἀναφέρει ὅτι ἔφερέ ποτε καὶ τ' ὄνομα Θάσον, οὕτως ὅμως ἐκαλεῖτο πρότερον ἡ πόλις τῶν Φιλίππων, πεπλανημένον δὲ εἶναι καὶ τὸ λεγόμενον[6] ὅτι ἡ Φιλιππούπολις ἐλέγετο καὶ Κρηνίδες, ὀφειλόμενον ὡσαύτως εἰς τὴν σύγχυσιν πρὸς τοὺς Φιλίππους, περὶ ὧν γράφει ὁ Ἀππιανὸς[7] «οἱ δὲ Φίλιπποι πόλις ἐστίν, ἣ Θάσος ὠνομάζετο πάλαι καὶ Κρηνίδες ἔτι πρὸ Θάσου· κρῆναι γάρ εἰσι περὶ τῷ λόφῳ ναμάτων πολλαί». Παρακολησία βεβαίως εὕρηται καὶ ἐν ἀποσπάσματι τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν Ἐφόρου καὶ Φιλοχώρου, διαλαμβανομένῳ ὑπὸ τοῦ

---

4. Plinii ἔθ. ἀν. IV, II, (18) oppidum sub Rodopa, Poneropolis antea, mox a conditore Philippolis, nunc a situ Trimontium dictam
5. Στραβ. Ζ, 320 «Ὑπέρκειται δὲ τοῦ Βυζαντίου τὸ τῶν Ἀστῶν ἔθνος ἐν ᾧ πόλις Καλύβη, Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου, τοὺς πονηροτάτους ἐνταῦθα ἱδρύσαντος».
6. Λαπουσιάδου Θρᾳκ. Μελέται Τόμ. Α σ. 86.
7. Ἀππιαν. Ρωμ. Ἐμφυλ..

Φιλιππούπολις

Ἀρποκρατίωνος[8] καὶ παρὰ Στράβωνι[9] καὶ Διοδώρῳ[10]. Ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Πτολεμαῖος[11], ὡς καὶ τινὲς τῶν Βυζαντινῶν χρονογράφων ἀποκαλοῦσι σύναμα τὴν Φιλιππούπολιν καὶ Τριμόντιον, οὕτως ὀνομασθεῖσαν ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως Trimontium ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ἱδρυμένης ἐπὶ τρικορύφου βουνοῦ, ὑπερκειμένου μεγάλης πεδιάδος, Νεβὲ Τεπὲ τουρκιστὶ λεγομένου καὶ ἀποτελοῦντος σήμερον μίαν ἐκ τῶν συνοικιῶν τῆς Φιλιππουπόλεως[12].

Τὴν Φιλιππούπολιν ἀνήγειρεν ὁ Φίλιππος, ἵνα ἐκ ταύτης ἐν Θράκῃ ἐπαγρυπνῇ κυρίως ἐπὶ τῶν Ὀδρυσσῶν, ἀνυποτάκτου καὶ ἀπαύστως ἐπαναστατούσης φυλῆς. Πάντοτε δέ, πρὶν ἢ ὑποσκελισθῇ ὑπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐθεωρεῖτο ἓν ἐκ τῶν σημαντικῶν κεντρικῶν τῆς Θράκης ἐρυμάτων, ὅτε δὲ Φίλιππος ὁ πέμπτος ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Ὀδρυσσῶν, Βεσσῶν καὶ Δενθηλητῶν, κατέλαβεν ἐξ ἐφόδου τὴν Φιλίππου πόλιν, ὡς ὁ ἱστορῶν τὰ περὶ τούτου Πολύβιος ὀνομάζει αὐτὴν[13] τῶν ἐνοικούντων φυγόντων εἰς τὰς ἀκρωρείας. Ἦτο ἐπιφανεστάτη ἐν τῇ ἀρχαιότητι πόλις. Ὁποία ἦτο καὶ κατὰ τὸν δεύτερον μ. Χ. αἰῶνα δυνάμεθα νὰ

---

8. Ἀρποκρατ. Λ. «Δάτος πόλις ἐστὶ Θρᾴκης σφόδρα εὐδαίμων· μετωνομάσθη μέντοι ἡ πόλις τῶν Δατηνῶν Φίλιπποι, Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος βασιλέως κρατήσαντος αὐτῆς, ὡς Ἔφορός τε φησὶ καὶ Φιλόχωρος ἐν τῇ πέμπτῃ».

9. Στραβ. Ζ, 331 fr. 20 «ὅτι οἱ νῦν Φίλιπποι πόλις Κρηνίδες ἐκαλοῦντο τὸ παλαιόν», καὶ fr. 60 καὶ 77.

10. Διοδώρου XVI, 71

11. Plinii ἔνθ. ἀν. IV, 11 (18). – Πτολεμαίου Γεωγρ. III, 11 § 12.

12. Dumont Rapport σ. 24 καὶ Homolle-Dumont Mélanges σ. 211.

13. Πολυβ. Ἱστορ. XXIV, 6.

συμπεράνωμεν καί ἐκ τῶν γραφομένων κατά τούς χρόνους τούτους ὑπό τοῦ Λουκιανοῦ, ὅστις παρατηρεῖ[14] τόν Ἑρμῆν λέγοντα περί ταύτης ὅτι εἶναι «μεγίστη καί καλλίστη ἁπασῶν· πόρρωθεν γοῦν ἀπολάμπει τό κάλλος. Καί τις ποταμός μέγιστος παραμείβεται πάνυ ἐν χρῷ ψαύων αὐτῆς». Ἐν ἀποσπάσματι δέ τῶν Σκυθικῶν τοῦ Δεξίππου[15] φέρεται «Τήν Φιλιππούπολιν ἔστι δέ ἡ πόλις αὕτη μεθόριος μὲν τῆς Θρᾳκῶν καί Μακεδόνων γῆς, κεῖται δέ ἐπί τῷ Ἕβρῳ ποταμῷ, οἰκιστήν δ' αὐτῆς γενέσθαι λέγουσι Φίλιππον τοῦ Ἀμύντου Μακεδόνων ἄρχοντα. Ταύτῃ δή οἱ Σκύθαι ὡς ἀρχαιοτάτῃ τῇ μεγίστῃ προσέβαλλον εἰς πολιορκίαν». Καί ὁ μεταγενέστερος τούτων Ἀμμιανός ἐξαίρει μεταξύ τῶν Θρᾳκικῶν πόλεων τήν Φιλιππούπολιν ἢ Βορρόην, γράφων, ὅτι εἰσί amples civitates, καί ἐκ τούτου δείκνυται, ὅτι κατά τόν τέταρτον αἰῶνα, ὅτε ἔγραφεν ὁ Ἀμμιανός, εἶχεν ἐπανιδρυθῆ καί προοδεύσει, παρά τήν ἐπενεχθεῖσαν κατά τόν προηγούμενον αἰῶνα τελείαν καταστροφήν ὑπό τῶν Γότθων[17]. Ἀλλά καί κατά τούς βραδυτέρους Βυζαντινούς χρόνους ἦτο σημαντικωτάτη πόλις, κατοικουμένη ὑπό Ἑλλήνων μόνον, διά τοῦτο ὅτε οἱ Βούλγαροι κατά τάς ἀρχάς τοῦ δεκάτου τρίτου αἰ., ἐπωφεληθέντες τῆς ἐξασθενήσεως τῶν Ἑλλήνων μετά τήν κατάληψιν τοῦ Βυζαντίου ὑπό τῶν Φράγκων, ἐπέδραμον εἰς τήν Θρᾴκην

---

14. Λουκιανοῦ Δραπέται 25.
15. Δεξίππου fr. 50, ἔκδ. Müller Fragm. Hist. Graec. Tom. 3. σ. 678.
16. Ἀμμιανοῦ Marc. ἔνθ' ἀν. XXVII, IV, 12.
17. Δεξίππου fr. 16. Συγκέλλου σ. 376, A «Σκύθαι περαιωθέντες οἱ λεγόμενοι Γότθοι τόν Ἴστρον ποταμόν ἐπί Δεκίου.. τήν Φιλιππούπολιν ἀπολέσαι, ληφθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν καί Θρᾷκας πολλούς ἀναιρεθῆναι».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Φιλιππούπολις.

ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα αὐτοῦ Ἰωάννην ἢ Σκυλογιάννην, κατέστρεψαν ἐκ βάθρων τὴν Φιλιππούπολιν.[18] Οὐχὶ δὲ μικρὰ ἦτο ἡ καταστροφὴ ἡ ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Βαλδουίνου ἐπαχθεῖσα εἰς τὴν Φιλιππούπολιν, ἥτις ὅμως βραδύτερον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς ἀκμήν. Ἐντὸς ὡραίας καταφύτου πεδιάδος κειμένη, μακρόθεν θεωμένη, ὁμοιάζει κατὰ τὸν περιηγηθέντα τὴν Θράκην κατὰ τὸ 1573 Ἄγγλον Ph. du Fresne-Canaye καὶ ἐξαίροντα τὴν καλλονὴν τῆς Φιλλιππουπόλεως πρὸς μεγάλην ναῦν ἐν μέσῳ γαληνιαίας θαλάσσης.

Οἱ μᾶλλον λατρευόμενοι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Φιλιππουπόλει θεοὶ ἦσαν ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ ἡ Ἄρτεμις ἐξ ὧν ὠνομάσθησαν καὶ ἐν αὐτῇ φυλαὶ Ἀσκληπιὰς καὶ Ἀρτεμισιάς.[19] Ἐκ παλαιᾶς ἐνταῦθα εὑρεθείσης ἐπιγραφῆς[20] δείκνυται ὅτι οἱ ἰατροὶ ἤνθουν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συμπεπληρωμένοι καὶ εἰς σύλλογον («τὸ [illegible] κοινόν»). Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων τύπων τῶν νομισμάτων Φιλιππουπόλεως ὁ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ προσωποποίησις τῆς Ῥοδόπης, καθημένης ἐπὶ βράχου, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «Κοινὸν Θρακῶν».[21] Λείψανα περιβόλου πελασγικοῦ μαρτυροῦσι τὴν ἐκεῖ ἐν ἀπωτάτῃ ἐποχῇ ὕπαρξιν

---

18. Ἀκροπολίτου Ἱστορ. ἔκδ. Heisenberg σ. 63 [κατέσκαψαν].. «ἐκ βάθρων αὐτὴν Φιλιππούπολιν, θαυμαστὴν ἄγαν οὖσαν». — Δεινοτάτην ὁμοίως καταστροφὴν ὑπέστη καὶ ὑπὸ τῶν Γότθων, φονευσάντων ἢ ἐξανδραποδισάντων περὶ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας κατοίκων.
19. B.C.H. 37 σ. 150
20. Ἐπιδι ταύτην κατωτέρω ἐν Παραρτ.
21. Head ἔνθ. ἀν. σ. 362

Φιλιππούπολις.

συνοικισμού [22]. Εἰς τοὺς ὑστέρους χρόνους ἡ Φιλιππούπολις ἦτο μία ἐκ τῶν πέντε πόλεων τῶν ὑπὸ ὕπατον, ἀποτελουσῶν τὴν ἐπαρχίαν Θράκης, ἧς διετέλεσε πρωτεύουσα [23].

---

22. Dumont Rapport σ. 10.
23. Κ. Πορφυρογεν. περὶ θεμάτων Βιβλ. 2. — Ἱεροκλ. Συνέκδ. 635. Ὅρα καὶ Δουρουΐ Ρωμαϊκὴ Ἱστορία μετάφρασις Ἀργυροῦ σελ. 876.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ